

Premier Janša ob ameriškem dnevu neodvisnosti: Branimo vrednote svobodne demokratične družbe

17.6.2026 - | gov.si

Predsednik vlade Janez Janša se je s soprogo Urško Bačovnik Janša udeležil slovesnosti ob 250. obletnici neodvisnosti Združenih držav Amerike. V govoru je poudaril zgodovinsko povezanost slovenskega in ameriškega prizadevanja za svobodo ter izpostavil pomen skupnih demokratičnih vrednot v času zaostrenih geopolitičnih razmer.

Ga. Urška Bačovnik Janša, predsednik vlade Janez Janša in veleposlanica Združenih držav Amerike v Sloveniji Asel K. Roberts. | Avtor: KPV

1 / 2

Govor predsednika vlade Janeza Janše na slovesnosti ob 250. obletnici neodvisnosti Združenih držav Amerike.

Ob tej priložnosti je ponovno toplo pozdravil Asel K. Roberts, novo ameriško ambasadorko v Sloveniji.

V nadaljevanju objavljamo celoten govor predsednika vlade:

»Gospa in gospodje, ekscelence;

Spoštovana gospa ambasadorka Asel Roberts, dobrodošli v Sloveniji.

Dobro ste izbrali ta slavnostni čas za svoj prihod. Veseli smo vašega prihoda, skoraj še bolj kot smo se veselili prihoda prvega ambasadorja ZDA, ki je v Slovenijo prišel kmalu po osamosvojitvi in zmagi v vojni za Slovenijo in me že prvi mesec po prihodu premagal v partiji tenisa.

250. rojstni dan ZDA praznujemo tukaj v Križankah. V junijskih dneh 1988, pred 38 leti, se je na tem istem mestu odvijal festival Nova godba, na katerem so nekateri nastopajoči glasbeniki odkrito spregovorili oziroma zapeli v podporo trojici političnih zapornikov, ki smo ždeli v zaporniških celicah komunistične jugoslovanske armade neka sto metrov stran na Metelkovi ulici.

Mi te podpore in teh klicev k svobodi takrat nismo slišali. V popolni izolaciji smo v dolgih dneh in nočeh samice o svobodi le sanjali. O svobodi in svobodnem svetu. In Ameriko, Združene države Amerike smo si predstavljali kot idealistično prispodobo tega svobodnega sveta. Čisto na koncu teh sanj o svobodi je tlela majhna iskrica upanja, da bomo kljub vsemu osebno svobodo in svobodo slovenskega naroda vendarle enkrat tudi izborili in dočakali. Ter zaživel v svobodni in demokratični družbi kot v Ameriki. Da si bomo sami volili vero in postave ter sami ustoličevali svoje voditelje kot karantanski svobodnjaki. Da bo tudi Slovenija postala dom pogumnih v svobodni deželi.

Zgodilo se je prej, kot smo takrat upali. Čez dober teden bomo obeležili 35 let naše državnosti. Zaradi upora pogumnih rojakov, ki so se v našo obrambo organizirali v Odbor za varstvo človekovih pravic. Zaradi poguma glasbenikov, ki so v tistih vročih junijskih dneh tu v Križankah izrazili podporo. Zaradi poguma slovenskega naroda, ki se je razcvetel v slovensko politično pomlad.

Pa tudi zato, ker je tam preko železne zaves, tam preko Karavank in preko z vojsko varovanih meja obstajal svobodni svet. Svet, ki ni obstajal le v sanjah. Svet, ki so nam ga opisovali rojaki, sto tisoči njih, ki so svobodo in boljše življenje našli v Ameriki. Svet, ki je dokazoval, da lahko ljudje živijo svobodno in, če se potrudijo, tudi v blagostanju. Svet, v katerem obstaja svoboda izražanja. Svet, v katerem se bolj ali manj ve, kaj je dobro in kaj je slabo. Svet, v katerem lahko na glas kritiziraš oblast, ustanoviš politično stranko in na volitvah svobodno izbiraš med več možnostmi. Veliko preprostih ljudi v Sloveniji je takrat v medsebojnih pogovorih to idealistično podobo svobodnega sveta znalo opisati z eno samo besedo: »Amerika. Tako je v Ameriki.«

Zaradi povedanega 4. julij ni le rojstni dan Združenih držav Amerike, temveč dan, ki je stoletja kasneje posledično močno zaznamoval tudi novejšo zgodovino Slovencev. Pa tudi mnogih drugih narodov.

Na ta dan leta 1776 je bil sprejet eden najpomembnejših dokumentov moderne dobe – Deklaracija o neodvisnosti. Izrečena je bila ena najmočnejših političnih in moralnih vizij v zgodovini: da smo ljudje ustvarjeni enaki in obdarjeni z neodtujljivimi pravicami. Z njo so ZDA utemeljile svojo samostojnost in hkrati začrtale nov politični red svobodne demokratične družbe, ki je obstal 250 let. Slovenci smo podobno listino dobili šele z Majniško deklaracijo leta 1989. Tako Deklaracija o neodvisnosti kot Majniška deklaracija izhajata iz iste temeljne misli: da imajo ljudje pravico sami odločati o svoji prihodnosti. Obema dokumentoma je skupna ideja ljudske suverenosti. Izhajata iz prepričanja, da legitimna oblast ne izvira iz centra moči, ampak iz ljudi – iz njihove pravice, da odločajo o svoji politični skupnosti. Ob tem oba dokumenta poudarjata, da je svoboda temelj politične ureditve.

Obstaja tudi zanimiva, sicer vsako leto na podobnih prireditvah citirana zgodovinska vzporednica. Thomas Jefferson je imel v svoji knjižnici knjigo Jeana Bodina 'Šest knjig o republiki', v kateri si je označil del, kjer Bodin opisuje karantansko oziroma koroško knežjo ustoličenje. Ta stari obred je simbolno poudarjal, da mora vladar pred skupnostjo izkazati svojo legitimnost: svoboden kmet ga je spraševal o pravičnosti, vladanju in varovanju dežele, nato pa ga je z udarcem simbolno preizkusil. Sporočilo je jasno: oblast ni samoumevna, ampak mora biti potrjena pred ljudstvom.

Navsezadnje pa ne gre pozabiti tudi, da sta obe državi, ZDA in Slovenija, svojo pravico do samoodločbe tudi branili. V obeh primerih je bila pripravljenost braniti svobodo in neodvisnost ključna za nastanek samostojne države.

Slovenijo in ZDA povezuje pripadnost skupnosti demokratičnih držav. Obe državi verjameta, da so svoboda, vladavina prava, spoštovanje človekovih pravic in demokracije temelji varnosti in blaginje. V času geopolitične nevihte je naša skupna odgovornost in zaveza negovanje zavezništva demokracij globalnega Zahoda. Zato sta Slovenija in ZDA partnerici v NATO. Svet se je spremenil in NATO je pred velikimi izzivi. Predvsem zato, ker so bila v njegovem evropskem krilu preslišana pravočasna opozorila, ki so zadnji dve desetletji prihajala od različnih ameriških predsednikov. Združena Evropa je po koncu hladne vojne in veliki širitvi pozabila, da je EU nastala predvsem kot mirovni projekt. Postali smo odvisni od ruskih energentov, cenениh kitajskih proizvodov, ameriškega varnostnega dežnika ter ujetniki proti znanstvenih ideologij, kot je tista o skorajšnjem koncu sveta zaradi globalnega segrevanja.

Slovenija je pred 22 leti prvič takoj po vstopu gostila srečanje obrambnih ministrov NATO. Na tem srečanju je bila sprejeta načelna zaveza, da bo vsaka članica zavezništva za obrambo namenila najmanj 2 % GDP. Nato se je ta zaveza ponavljala v številnih novih dokumentih in deklaracijah. Leta 2012 je bilo na vrhu NATO v Chicagu dogovorjeno, da bomo evropske članice NATO pretežno v celoti prevzele in uveljavljale odgovornost za mir in varnost na stari celini in v naši sosesčini, ker se morajo ZDA bolj posvetiti razmeram v Pacifiku. In tako naprej. Večina držav teh zavez tudi po četrto stoletja ni uresničila. Posledica naše neodgovornosti, napačnih odločitev, kot je bila tista v Bukarešti leta

2008, ko se je popustilo Putinu, in slabljenja realne moči evropskega krila zavezništva namesto njegove krepitve – je sploh omogočilo rusko agresijo na Ukrajino in še prej ustvarjanje tako imenovanih zamrznjenih konfliktov od Gruzije do Moldavije. Ker ni bilo dovolj moči, ki bi nevarnost odvrčala, smo izgubili mir. Danes imamo na evropskih tleh spet veliko vojno, ki divja dlje kot prva svetovna in za katero še vedno ne vemo, kdaj in kako se bo končala. Kljub alarmantnim posledicam pa streznitev še vedno ni zadostna. Finančne posledice vojne v Ukrajini so za Evropo bistveno večje, kot pa bi stala zadostna in pravočasna obrambna pripravljenost, ki bi agresijo vnaprej odvrnila. Žal smo tudi v Sloveniji daleč od izpolnjevanja skupnih zavez in soodgovorni za posledice.

Danes v Evropi velika večina voditeljev ve, da za to stanje niso odgovorne ZDA ali njen aktualni predsednik, ki je že v svojem prvem mandatu pravočasno opozarjal na vojaško šibkost in energetske odvisnosti Evrope, temveč Evropejci sami. Res je, da nas ni veliko, ki razloge za stanje javno priznavamo, vendar to ne spremeni dejstev in posledic neodgovornosti.

Smo, kjer smo, in svet ni tak, kot bi si mi želeli, ampak je tak, kot je. Smo v času geopolitične nevihte, nekateri temu pravijo nova hladna vojna, v kateri poleg demografije odloča predvsem realna moč, ki temelji na enotnosti ciljev. Ta enotnost ciljev in preživetje civilizacije demokracij globalnega Zahoda pa sta odvisni od skupnega vrednotnega temelja. Namreč, nobeno zavezništvo brez enotnega vrednotnega temelja ni trajno. Ko je Slovenija vstopila v NATO, so nas ostale države članice pozdravile kot novo članico v družini, ki deli in brani iste vrednote. Vrednote svobodne demokratične družbe.

Ameriška vizija svobode je že na samem začetku, ki se ga danes spominjamo, dobila svojo posebno obliko tudi v znamenitem geslu »In God We Trust.« To geslo poudarja, da svoboda ni le politična, temveč tudi etična kategorija. Zato beseda svoboda v razumevanju ustanovnih očetov ZDA ni razumljena zgolj kot osvoboditev od zunanjih omejitev, temveč tudi kot odgovornost posameznika do sebe, skupnosti in države. Človek je svoboden, vendar njegova svoboda predpostavlja moralno zavezanost.

Danes je to tudi naša skupna odgovornost do zavezništva demokracij globalnega Zahoda. Ki bo kljub vsemu prevladala, ker si vsi želimo, da bo svet, ki ga bodo podedovali naši otroci, bolj varen in boljši, kot je ta, ki ga trenutno živimo. Ta odgovornost bo prevladala tudi zato, ker še vedno veljajo besede Winstona Churchilla, ki je sredi prejšnjega stoletja dejal: »Edina stvar, ki je slabša od bojevanja skupaj z zavezniki, je ta, da se moraš boriti brez njih.«

Ameriškemu ljudstvu in predsedniku Donaldu Trumpu iskrene čestitke ob rojstnem dnevu Združenih držav, the land of the free and the home of the brave.

Bog živi Slovenijo, Bog živi Združene države Amerike.«

<https://www.gov.si/novice/2026-06-17-premier-jansa-ob-ameriskem-dnevu-neodvisnosti-branimo-vrednote-svobodne-demokracicne-druzbe>